

УДК 811(07):378

В. В. Безлюдна, Р. О. Безлюдний
Уманський державний педагогічний
університет імені Павла Тичини

РОЛЬ ОСВІТНІХ ІННОВАЦІЙ В ПРОЦЕСІ ВИВЧЕННЯ ІНОЗЕМНИХ МОВ У ВИЩІЙ ШКОЛІ

Анотація. У статті з'ясовано роль освітніх інновацій в процесі вивчення іноземних мов у вищій школі. У дослідженні використовувалися теоретичні методи (системно-аналітичний, термінологічний аналіз педагогічної наукової літератури, вивчення та узагальнення педагогічного досвіду) для узагальнення наукових підходів і розробок вітчизняних та зарубіжних учених.

Результати дослідження можуть бути використані у викладанні навчальних курсів: “Іноземна мова”, “Іноземна мова за професійним спрямуванням”, “Ділова іноземна мова”, “Практика усного та писемного мовлення (іноземна мова)”. Визначено, що інтерактивні, інформаційно-комунікаційні та Web-технології відіграють важливу роль у розширенні та удосконаленні іншомовних знань студентів; формуванні комунікативних умінь і навичок. Перспективи подальшого дослідження убачаємо у створенні особистісно-орієнтованих інноваційних технологій, які б розкривали індивідуальні здібності студента.

Ключові слова: освітні інновації, іноземна мова, знання, уміння, навички, інтерактивні технології, інформаційно-комунікаційні та Web-технології.

Аннотація. В статье выяснена роль образовательных инноваций в процессе изучения иностранных языков в высшей школе. В исследовании использовались теоретические методы (системно аналитический, терминологический анализ педагогической научной литературы, изучения и обобщения педагогического опыта) для обобщения научных подходов и разработок отечественных и зарубежных ученых.

Результаты исследования могут быть использованы в преподавании учебных курсов: “Иностранный язык”, “Иностранный язык за профессиональным направлением”, “Деловая иностранная речь”, “Практика устной и письменной речи (иностранная речь)”. Определено, что интерактивные, информационно-коммуникационные и web-технологии играют важную роль в расширении и усовершенствовании иноязычных знаний студентов; формировании коммуникативных умений и навыков. Перспективы последующего исследования заключаются в создании личностно-ориентированных инновационных технологий, которые бы раскрывали индивидуальные способности студента.

Ключевые слова: образовательные инновации, иностранный язык, знания, умения и навыки, интерактивные технологии, информационно-коммуникационные технологии, web-технологии.

Summary. The role of educational innovations in learning process of foreign languages at higher school is found out in the article. Such theoretical methods as

systemically-analytical, terminological analysis of pedagogical scientific literature, synthesis of pedagogical experience were used in the research in order to study different scientific approaches and development.

Usage of innovative technologies in educational process makes the quality of student education better. To the authors mind, the most effective and productive, among educational innovations, which promote learning process of foreign languages, are: interactive technologies, informative-communication technologies and web-technologies. Interactive technologies which are characterized by organization of active study model, allow saving classroom time, update activation of searching by students new knowledge, stimulating teachers to search new forms, methods of organization educational process at educational establishments. Informative communicative technologies (ICT) have number of advantages in the learning process of foreign languages. ICT is motivate means which make the process of learning more interesting and fascinating, offer a wide range of multimedia means which allow to diversify educational process (for example to use texts, charts, video, separately or combined, applying Power Point or an interactive board), give opportunity of intensive independent study. Web-technologies allow realizing the didactic principle of presentation at the expense of the wide application of multimedia – static and the dynamic (animated) graphics, video, sound. Technology of hypertext – one of the components of web technology creates conditions for study to use different services of the Internet.

The results of research can be used in teaching such training courses: "Foreign language", " Foreign Language for Specific Purposes", "Business Foreign Language", "Practice of Oral and Written Speech (foreign languages)". It is determined that interactive, informative communication and web-technologies play an important role in expansion and improvement of foreign-language knowledge of students; forms students communicative skills. The prospects of the subsequent research consist in creation of the personal focused innovative technologies which would open individual abilities of the student.

Key words: educational innovations, foreign language, knowledge, skills, interactive technologies, informative-communicative technologies, web-technologies.

Постановка проблеми. Протягом останніх десятиріч у системі вищої освіти України спостерігається характерна тенденція до посилення інноваційності у сфері підготовки педагогічних кадрів. Підтвердження сказаного ми знаходимо у законодавчій та науковій базі щодо інноваційних підходів вирішення проблем сучасної освіти (інноваційна діяльність регламентована відповідними нормативними документами Закон України «Про інноваційну діяльність» (від 04.07.02 р. № 40-IV), Закон України «Про пріоритетні напрями інноваційної діяльності в Україні» (від 16.01.03 р. № 433-IV), накази Міністерства освіти і

науки України «Про затвердження Положення про порядок здійснення інноваційної освітньої діяльності» (від 07.11.00 р. № 522), «Про затвердження Положення про експериментальний загальноосвітній навчальний заклад» (від 20.02.02 р. № 114), «Про затвердження Положення про здійснення моніторингу виконання інноваційних проектів за пріоритетними напрямками діяльності технологічних парків» (від 17.04.03 р. № 245) та інші.

Однак, використання новітніх підходів розвитку системи вітчизняної освіти не дасть очікуваних результатів без внутрішнього прагнення педагога до змін, без його принципової переорієнтації на інноваційний підхід.

Аналіз актуальних досліджень. Питання освітніх інновацій в процесі вивчення іноземних мов наразі є дуже актуальним як у вітчизняному, так і міжнародному просторі. Вагомий внесок у розроблення цієї проблеми зробили С. Сисоєва та И. Злотникова. На сучасному етапі продовжується активне дослідження питань пов'язаних із застосуванням інноваційних технологій у вищій школі, а саме: С. Боднар (використання Інтернет-технологій у системі автономного вивчення професійно-орієнтованої іноземної мови студентами немовних спеціальностей), М. Виноградова (інноваційна спрямованість педагогічної діяльності викладачів іноземних мов вищої школи), О. Гончарова (педагогічні умови підготовки майбутнього вчителя іноземної мови до інноваційної діяльності), Н. Криворучко (інноваційні педагогічні технології під час професійної підготовки майбутніх фахівців), С. Яблоков (особливості застосування інноваційних технологій у процесі формування культури професійного спілкування майбутніх учителів іноземних мов). Аналізуючи зарубіжні дослідження варто відмітити значний вклад у зазначену проблему И. Злотникової (Формирование информационной компетенции будущего учителя-предметника в педагогическом вузе).

Мета статті: з'ясувати роль освітніх інновацій в процесі вивчення іноземних мов у вищій школі.

Методи дослідження: для узагальнення наукових підходів, розробок і пропозицій вітчизняних та зарубіжних учених, виявлення основних напрямів

дослідження використовувалися теоретичні методи (системно-аналітичний, термінологічний аналіз педагогічної наукової літератури, вивчення та узагальнення педагогічного досвіду).

Виклад основного матеріалу. На сьогодні вивчення іноземних мов визначається одним із пріоритетних напрямів реформування освіти, тому постає питання про підвищення рівня підготовки вчителів іноземної мови. Існуючі дослідження з проблеми формування готовності педагога до інноваційної діяльності носять фрагментарний характер.

Інноваційна діяльність є системною, націленою на реалізацію нововведень на основі використання та впровадження нових наукових ідей, знань, підходів або трансформації відомих результатів наукових досліджень та практичних розробок у новий або вдосконалений продукт. Вона носить комплексний, багатоплановий характер, втілює у собі єдність наукових, технологічних та організаційних заходів [3, С. 8].

Як відомо, термін «інновація» походить від латинського «innovation» – «відновлення», «оновлення», «зміна». У навчальному контексті «інновація» означає створення нових підходів і технологій на основі переосмислення попереднього досвіду і запровадження новітніх досягнень та їх комплексне використання [2]. Таким чином у педагогіці інновація означає нововведення, що поліпшує хід і результати навчально-виховного процесу.

Інновації у змісті освіти, його парадигмах закономірно потребують відповідного оновлення технологій, що, зазвичай, розглядаються в теорії як навчальні, виховні й управлінські [7, С.15]. Сьогодні поняття «технологія» використовується у багатьох словосполученнях: «освітня технологія», «педагогічна технологія», «технологія навчання» та має понад три сотні тлумачень залежно від того, як автори визначають структуру й складові освітнього процесу.

На думку С.О. Сисоєвої, використання інноваційних педагогічних технологій в освіті має «забезпечувати особистісний і професійний розвиток

особистості, її професійну та соціальну мобільність, конкурентоспроможність на ринку праці, адаптаційну гнучкість» [6, С. 47].

Під інноваційними процесами в освіті розуміють процеси виникнення, розвитку і проникнення в широку практику педагогічних нововведень, оскільки інновація - це не лише створення і впровадження нововведень, а й такі зміни, які мають визначальний характер, супроводжуються змінами в різновидах діяльності, стилі мислення. Впровадження інновацій у педагогічний процес навчального закладу покликане забезпечити підвищення якості навчання студентів або знизити витрати на досягнення звичних результатів освіти [5].

Найбільш ефективними та результативними серед освітніх інновацій, які сприяють вивченню іноземних мов, на нашу думку, є інтерактивні технології, які надають навчальному процесу діалогічного характеру, нові інформаційно-комунікаційні технології (ІКТ) з цілим рядом прикладних засобів, які дозволяють значно удосконалити та полегшити вивчення іноземної мови та Web-технології, які дозволяє реалізувати дидактичний принцип наочності за рахунок широкого застосування мультимедіа – статичної та динамічної (анімованої) графіки, відео, звуку.

Інтерактивні технології, що характеризуються організацією активної моделі навчання, дозволяють забезпечити оптимізацію процесу навчання з точки зору економії аудиторного часу, актуалізацію та активізацію пошуку студентами нових знань, стимулюють викладачів до пошуку нових форм, методів організації навчально-виховного процесу вищих навчальних закладів, дозволяють створювати позитивну атмосферу співпраці зі студентами та позитивний настрій на навчання із співбесідниками, об'єднаними однією метою, відчувати себе упевненими в собі нарівні з іншими, подолати страх перед мовним бар'єром, бути самостійним, брати на себе відповідальність за виконання поставлених завдань. Вони реалізують основні методичні принципи навчання: відповідність принципу розвиваючого навчання; співпраця, співтворчість; величезний мотиваційний потенціал; індивідуалізація та автономія; доступність; більший ступень інтерактивності навчання; можливість повторень матеріалу, який вивчається;

можливість самоконтролю; забезпечення наочності й багатоваріантність подання інформації.

ІКТ мають ряд переваг у процесі вивчення іноземних мов. Вони є психологічно-позитивним мотиваційним засобом, що робить цей процес більш цікавим та захоплюючим, пропонують широкий спектр мультимедійних засобів, що дозволяють урізноманітнити навчальний процес (наприклад, використовувати тексти, діаграми, відео, окремо або комбіновано, застосовуючи Power Point або інтерактивну дошку), надають можливість інтенсивного самостійного навчання, пропонують цілий ряд автентичного навчального матеріалу за допомогою Інтернету, надають можливість використовувати навчальні програми, записані на CD та DVD, можливість безпосереднього спілкування через e-mail, Skype, відкривають доступ до дистанційного навчання, залучаючи тим самим все більшу кількість студентів [1, С.124].

Використання Power Point для отримання зворотного зв'язку є досить дієвим, якщо студенти самі готують і представляють граматичні або лексичні теми. Важлива також роль автентичних оригінальних матеріалів, використання яких, перш за все, дозволяє викладачеві і студентові бути сучасними, тобто читати оригінальну літературу, дивитися оригінальні фільми і чути мову носія.

Web-технологія дозволяє реалізувати дидактичний принцип наочності за рахунок широкого застосування мультимедіа – статичної та динамічної (анімованої) графіки, відео, звуку. Технологія гіпертексту – однієї із складових Web-технології створюють умови для навчання користуватися різними сервісами Інтернету (електронна пошта, відеоконференції, навчальні чати тощо) з єдиним Web-інтерфейсом. Web-технології можна застосовувати й при відсутності доступу до Інтернету: навчальні матеріали у вигляді Web-сайтів, розміщених на локальному сервері, на жорсткому диску, на різних електронних носіях інформації. Студенти можуть створювати власні Web-сайти, навчальні проекти, презентації з будь-якої навчальної дисципліни. Без застосування Web-технології неможливо проводити online тестування студентів, яке дозволяє оптимізувати контроль за якістю їхніх знань, умінь і навичок [4,С. 44].

Отже, мультимедійні засоби (пакет Microsoft Office, Lotus Same Time Server+ Learning Space тощо) допомагають поглибити та розширити іншомовні знання, відпрацьовувати навички говоріння іноземною мовою, а також створюють додаткову мотивацію до оволодіння іноземною мовою, залучають до культури виучуваної мови, сприяють формуванню комунікативного аспекту педагогічної культури. Наприклад, за допомогою програми Power Point для створення презентацій можна здійснювати такі навчальні дії, як: 1) створення слайдів, в яких міститься текстова та графічна інформація; 2) додавання графіків і діаграм до слайдів; 3) додавання аудіо та відеофайлів до слайдів; 4) трансляція презентації в одній або декількох аудиторіях; 5) голосовий супровід трансляції; 6) запис трансляції для її подальшого використання без участі лектора.

Як бачимо, при використанні мультимедійних курсів, створених за допомогою програмного засобу Power Point, стираються кордони між аудиторними заняттями та дистанційним навчанням. Мультимедійні курси навчання іноземних мов, мультимедійні енциклопедії та словники, програмні комплекси містять лінгвокраїнознавчі матеріали, довідники, кліпи, відеофільми із замальовками, в яких пропонується культурно значуща інформація [8].

Інтернет відкриває можливості для створення різноманітних проблемних ситуацій, які підвищують якість навчальної роботи та відіграють велику роль в процесі вивчення іноземних мов. За допомогою інтерактивного спілкування, яке відбувається в чатах, а не в усній формі, у студентів тренуються навички у передаванні та сприйнятті інформації, в установленні зворотного зв'язку, в умінні підтримувати комунікацію, а також формуються та розвиваються мовні та мовленнєві знання, вміння та навички.

Таким чином, використання освітніх інновацій розвиває у студентів здатність творчої інформаційної взаємодії, що впливає на ефективне вивчення іноземної мови. Інтернет-технології можуть бути успішно та доцільно використані з метою пошуку студентами додаткової інформації з теми, що вивчається, для створення комп'ютерних презентацій, для роботи з різноманітними онлайн-тестами, а також для роботи з онлайн-словниками.

Висновки. Узагальнюючи вищевикладене, можна зробити висновки, що до освітніх інновацій, які активно застосовуються в процесі вивчення іноземної мови відносяться інтерактивні, інформаційно-комунікаційні та Web-технології роль яких полягає у: розширенні та удосконаленні іншомовних знань студентів; формуванні комунікативних умінь і навичок; раціонального використання студентами часу; стимулюванні самостійної діяльності студента; написанні презентацій, проєктів; формуванні вмінь орієнтуватися у світовому інформаційному просторі.

Перспективи подальшого дослідження убачаємо у створенні особистісно-орієнтованих інноваційних технологій, які б розкривали індивідуальні здібності студента як суб'єкта пізнання іноземної мови.

ЛІТЕРАТУРА

1. Виноградова М. С. Інноваційна спрямованість педагогічної діяльності викладачів іноземних мов вищої школи [Електронний ресурс] / М. С. Виноградова. – Режим доступу до видання: http://конференция.com.ua/files/image/konf%2012/doklad_12_5_30.pdf
2. Гончаренко С. Український педагогічний словник. – К.: Либідь, 1997.– 376 с.
3. Гончарова О. А. Педагогічні умови підготовки майбутнього вчителя іноземної мови до інноваційної діяльності: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук: спец. 13.00.04 «Теорія і методика професійної освіти» / О. А. Гончарова. — К., 2008. — 20 с.
4. Злотникова И. Я. Формирование информационной компетенции будущего учителя-предметника в педагогическом вузе / И. Я. Злотникова // Педагогическая информатика. – 2004. – № 1 – С. 44.
5. Криворучко Н. І. Інноваційні педагогічні технології під час професійної підготовки майбутніх фахівців [Електронний ресурс] / Н. І. Криворучко, К. І. Криворучко. – Режим доступу до видання: <http://intkonf.org/category/arhiv/sotsium-nauka-kultura-24-26-sichnya-2012-r/>
6. Сисоєва С.О. Творчий розвиток особистості в процесі неперервної професійної освіти / С.О. Сисоєва // Неперервна професійна освіта: теорія і практика. Зб. нак. пр.// За ред. І.А. Зязюна та Н.Г. Ничкало. – у 2 ч. – Ч.1. – К., 2001. – С. 45-53.
7. Филипова Л.Я. Развитие украинского высшего образования информационно-документного профиля в контексте проэктв ЮНЕСКО / Л.Я. Филипова // Інформаційна освіта та професійно- комунікативні технології ХХІ ст. : зб. матеріалів Міжнар. наук.-практ. конф., Одеса: Друк, 2008. – С. 14-16.

8. Яблоков С. В. Особливості застосування інноваційних технологій у процесі формування культури професійного спілкування майбутніх учителів іноземних мов [Електронний ресурс] / С. В. Яблоков // Наукові праці [Чорноморського державного університету імені Петра Могили комплексу "Києво-Могилянська академія"]. Сер. : Педагогіка . – 2013. – Т. 215, Вип. 203. – С. 92-95. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/Npchduped_2013_215_203_22.pdf